

ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ Ηβραδωνή

Ο εβδομαδιαίος σελιδοδείκτης

«Στο φίλο Γιώργο, με όλη μου την αγάπη - Αλέξης». Διαβάω την αφιέρωση του Αλέξη Σταμάτη στο βιβλίο του «Σκότωσε ό,τι αγαπάς» (Καστανιώτης) και ως πολύ αγαπώμενος, τουτέστιν υποψήφιο θύμα, ανατριχιάζω! Ο πρώτος «πυροβολισμός» ακούγεται κατά την Ανάγωση των πρώτων σειρών: «ΤΥΦΛΗ βία, τα δικαιώματα των πολιτών, κόφια συνθήματα, ξύλινη γλώσσα αντι-εξουσιαστών, παραστάσεις που διακόπτονται, ενοχικοί μεσήλικες, το οργισμένο ξυπνητήρι... το κατεστημένο, η εξουσία, ενοχικοί μεσήλικες». Σαφής παραπομπή στον Δεκέμβρη του 2008. Στη διακοπή της θεατρικής παράστασης του Φάις για την Κούνεβα. Στην τυφλή βία. Όλα αυτά παρατίθενται, λες, για να προσδιορισθεί ο γενεθλίου χρόνος του Άρη Μανιάτη (μυσός αιώνας ζωής) αλλά συγχρόνως και ο χρόνος της συνάντησης με τους φίλους του σ' ένα εξοχικό όπου θα τους διαβάσει το τελευταίο του αυτοβιογραφικό σενάριο. Ο ταρσαχώδης Δεκέμβρης του 2008 θα συναντηθεί τελικά με τη δίδυμη χρονιά του, το 1980, κλείνοντας τον κύκλο. Για

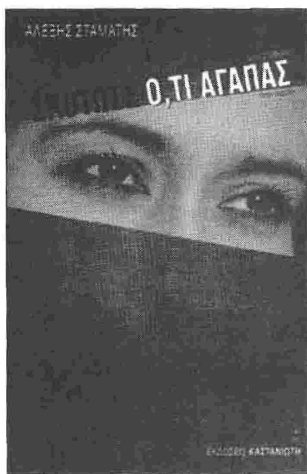
Ο Γιώργος Χ. Παπασωτηρίου επιλέγει το βιβλίο της εβδομάδας

τί όλα, μια ολόκληρη ζωή, οι κινηματογραφικές ταινίες, οι έρωτες, όλα σφραγίστηκαν από εκείνη τη στιγμή, από εκείνη την ενοχή και την απόηχσή της στα κομμάτια της ψυχής, τη φυγή και την εγκατάλειψη του αδελφικού φίλου, που σκότωσαν οι ματατζήδες στην οδό Ρώμα. Γιατί οι νεκροί της πορείας του Πολυτεχνείου του 1980 δεν ήταν δύο αλλά τρεις.

Ο Μανιάτης φεύγει από το πάρτι των γενεθλίων του και της ανάγνωσης του σεναρίου, αλλά επιστρέφοντας τρακάει και καταλήγει σ' ένα περιέργο σπίτι όπου τον υποδέχονται και εν τέλει του περιθάλπουν την ψυχή και το μυαλό η Δάφνη και ο «γιατρός». Η γυναίκα ως «μαγική αρχή της ζωής» (Μπαχίν) και ο σοφός τυφλός! Εκεί θα αποκαλύψει το κρυμμένο του μουσικό, εκεί θα συμπληρωθεί με τη φύση και τη φύση του, με την εντός του ξενότητα.

Αλλά μαζί με την αναζήτηση της ταυτότητάς του ως προς τον τρόπο του ζην, ο καλλιτέχνης αναζητά και την καλλι-

Παίζοντας στα όρια φανταστικού και πραγματικού

Άραγε, το νόημα της ζωής είναι ο θάνατος, δηλαδή η λήθη; Όχι λέει ο Σταμάτης, το νόημα είναι η μνήμη

τεχνική του ταυτότητα. Έτσι, προτείνει το Δεικνύει τον Βιτγκενστάιν, τη λογοτεχνία ως μεταφορά, «χωρίς εξηγήσεις». Προτείνει επίσης τη συνεχή διακίνδυση, ότι δηλαδή προτείνει ο Ρομαντισμός. Και το γραμμικό με καρδιά, η κένωση του εγώ. Αλλά ποιο είναι το δράμα του Άρη Μανιάτη; Η απελπισία. «Ουσιαστικά καθρεφτίζετε νοσταλγικά στο αυτοεϊδωλό σας (η μελαγχολία απλώς καλύπτει την απελπισία). Αν μπορούσατε να εκφράσετε αυτό που πραγματικά αισθάνεστε, θα ήταν απλώς μια κραυγή...» αποφαίνεται ο γιατρός. Τελικά «Απελπισμένοι είναι εκείνοι

που κρύβει τα πραγματικά του συναισθήματα στο υπόγειο της ψυχής του». Ένας άνθρωπος σαν τους ήρωες του Κάφκα, που συστέλλουν τον εαυτό τους. Όπου φθάνουμε στην «αντιδικία με την πραγματικότητα». Την αντιδικία που έχει ο κλέφτης, ο αλήτης και ο επαναστάτης. Ο μικρός Άλλος και ο μεγάλος Άλλος, ο μικρός και ο μέγας κριτής, είναι εκεί απέναντι. Ποιος τους έχει κατασκευάσει; Εμείς οι ίδιοι απαντά ο συγγραφέας.

Ο άνθρωπος πλέον τίθεται πέρα και πάνω (ως επιθυμία) από τη φύση και σε λίγο και από τη φύση του (κλωνοποίηση, ρομπότ με συνείδηση κ.ά.). Η ιστορία του στο εξής θα είναι μια ιστορία των επιθυμούντων επιθυμιών, μια ιστορία κατάκτησης της φύσης (μέσω της επινοήσης της «προόδου») και της επιθυμίας των άλλων. Και τούτο συνέβη λόγω της διάκρισης των πραγμάτων και του πνεύματος, των δύο πόλων της πραγματικότητας, του υποκειμένου που είναι ο άνθρωπος και του αντικειμένου που είναι όλα τα άλλα καθώς επίσης και ο υφιστάμενος την κατάκτηση άνθρωπος-αντικείμενο (ο άνθρωπος ως δούλος, ως εξάρτημα, αλλά και ως μεγάλος Άλλος, ως θεός).

«Το χάρτινο σπίτι» του Κάρλος Μαρία Ντομίνγκες (εκδόσεις Πατάκη) παρατίθεται στο βιβλίο του Σταμάτη. Η καθηγήτρια της λατινοαμερικανικής λογοτεχνίας Μπλούμα Λέννον σκοτώνεται από ένα αυτοκίνητο, ενώ διάβαζε ένα ποίημα της Έμιλυ Ντίανσον. Και το ερώτημα είναι αν τη σκότωσε το αυτοκίνητο ή το ποίημα, αν τη σκότωσε το πνεύμα ή το πράγμα. Ο Λεοπάντι μάς μιλάει για τη δυστυχία των διανοουμένων από την εποχή που το πνεύμα αποκόπηκε από τα πράγματα, ενώ ο Σέλερ μάς μιλάει για την κατάσταση του συγγραφέα, που ζώντας συνέχεια στο φανταστικό, χάνει εντέλει το πραγματικό. Έτσι, ό,τι απέμεινε

από την τεράστια βιβλιοθήκη του Μπράουσερ, που χάθηκε σε μια πυρκαγιά, του ερασσή της μιας νύχτας της Λέννον, θα αποτελέσει το υλικό για την κατασκευή του χάρτινου σπιτιού. Πριν, τα βιβλία είχαν υποκαταστήσει όλες τις ανάγκες ακόμη και για σεξ. Γιατί η πνευματικότητα, ή το φανταστικό, όταν καταλαμβάνει τη θέση της πραγματικότητας, αρνείται από ένα σημείο και μετά ότι «ο κόσμος των ζώντων, όπως είναι, περιέχει αρκετά θαύματα και μυστήρια: θαύματα και μυστήρια που ενεργούν πάνω στα αισθήματα και στη διάνοιά μας με τρόπους τόσο ανεξήγητους, που θα 'χαμε κάθε λόγο να θεωρούμε τη ζωή μια μαγική κατάσταση». Εδώ ισχύει και ο ακρωτηριασμός που έχει επιφέρει η Λογική του Καντ, όπως επισημαίνει τόσο ο Κώστας Παπαϊωάννου όσο και ο Ερνέστο Σάμπιτο. Δεν είναι τυχαίο ότι το «χάρτινο σπίτι» διαλύεται από το αίτημα της αγάπης (έστω και της μιας νύχτας) για επιστροφή του δώρου υπό τη μορφή ενός βιβλίου του Κόνραντ.

Αραγε, το νόημα της ζωής είναι ο θάνατος, δηλαδή η λήθη; Όχι λέει ο Σταμάτης, το νόημα είναι η μνήμη. Η διάκριση των δύο πόλων της πραγματικότητας, του πνεύματος και των πραγμάτων, η βύθιση σ' αυτή την πνευματικότητα, η προϊούσα πνευματικοποίηση, η συμβολικοποίηση της πρόδηλης του υπαρκτού κόσμου και των ανθρώπων, ως αντικείμενων νέων μυθολογημάτων-κόσμων, οδηγεί στην εκτράχυνση των αισθήσεων, στην αναισθητοποίηση, με συνέπεια η χαρά να γίνεται εγκρατική, τα ίδια τα όργανα των αισθήσεων να γίνονται άτονα και αδύναμα, ενώ το συμβολικό καταλαμβάνει όλο και περισσότερο τη θέση του υπαρκτού. Αλλά έτσι χάνονται τόσο οι πηγές του πραγματικού κόσμου όσο και τα μέσα-τρόποι απόλαυσης του φανταστικού κόσμου της τέχνης. Η ελπίδα τότε γίνεται απελπισία, η ευφρόνια αφρονία και μελαγχολία, το νόημα αποκατά τη ματαιότητά του και όλα γίνονται μονότονα. Η καθήλωση θα εισπραχθεί ως «φανταστική κατάγρευση» και θα είναι περισσότερο οδυνηρή, λόγω της υπερεπένδυσης των συμβόλων, από εκείνη του αποτυχημένου Μπράουσερ που προσπάθησε να αποπεπνύσει τα «σημεία-βιβλία» του, δίνοντας τους τις φυσικές-υλικές διαστάσεις των τούβλων! Συνεπώς, όπως και με την αισθητική του Ρομαντισμού, το ρομαντικό απόλυτο, η επιχείρηση της άρθρωσης του ανεπίπτου θα συστύσει το νεωτερικό θέαμα των συγγραφέων που παραλούν σαν τη Νάγια την ορχομήνη μπροστά στις απόλυτες διαστάσεις της δημιουργίας και την αδυναμία τους να γίνουν πραγματικοί θεοί, όπως στα λογοτεχνικά τους, ή έστω να κατανοήσουν την αδυναμία τους.